

7. 10. 2023

20.00

KRYT 10-Z

Reiner(kace)

Mezinárodní hudební festival Brno / Brno International Music Festival

52. MORAVSKÝ PODZIM
52nd MORAVIAN AUTUMN

1.-22. 10. 2023

Reiner(kace)

SO 7. 10. 2023 | kryt 10-Z | 20:00

NE **1. 10. 2023**, 19:00, Janáčkovo divadlo
ZAHAJOVACÍ KONCERT
 A. P. HEINRICH Zpěv ducha divokého lesa
 BEETHOVEN Fantazie c moll
 PÄRT Credo
 SKRJABIN Prometheus (Symfonie č. 5 „Poema ohně“)
Polina Osetinskaja klavír
Slovenský filharmonický sbor
Filharmonie Brno
 dirigent **Dennis Russell Davies**
Cori O’Lan světelný design

PO **2. 10. 2023**, 19:00, Vila Tugendhat
ANTHONY PHILIP HEINRICH – AMERICKÝ BEETHOVEN
 BEETHOVEN 32 variací na vlastní téma c moll
 A. P. HEINRICH klavírní skladby
Pavel Farský klavír, průvodní slovo

ST **4. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
KREMERATA BALTICA
 POLJOVA Poselství jednomu obyčejnému člověku
 SCHNITTKE Koncert pro klavír a smyčce
 PELĚCIS Concertino bianco
 JANČEVSKIS Lignum
 MUSTONEN Triptych
Onuté Gražinyté klavír
Kremerata Baltica

ČT **5. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
ONUTÉ GRAŽINYTÉ – KLAVÍRNÍ RECTÁL
 SKRJABIN, MESSIAEN, ČIURLIONIS, REMESA,
 BACEVIČIUS, KAPRÁLOVÁ, BACEWICZ
Onuté Gražinyté klavír

PÁ **6. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
BALADY Z GOTINSKÉHO HÁJE
 BEETHOVEN písně
 J. A. ŠTĚPÁN Schwanenlied
 V. J. TOMÁŠEK Lenora
Martina Janková soprán
Dennis Russell Davies klavír
Taťjana Medvecká recitace

SO **7. 10. 2023**, 20:00, Kryt 10-Z, Husova
REINER(KACE)
 REINER Tři písně milostné, Listopadové popěvky,
 Esther, Květovaný kůň
Aida Mujačić zpěv, klavír
 dramaturgie projektu **Pavel Straka**

NE **8. 10. 2023**, 20:00, kostel sv. Janů, Minoritská
RENASANCE POLSKÉHO BAROKA
 ZIELEŃSKI Offerteria et communiones totius anni
Wrocław Baroque Ensemble
 dirigent **Andrzej Kosendiak**

ÚT **10. 10. 2023**, 19:30, kostel sv. Augustina,
 náměstí Míru
SMUTEK UTEK?!
 MESSIAEN Louange à l’Éternité de Jésus
 KOPELANT Karak
 JANÁČEK Pohádka, Sonáta
 SMOLKA Smutek utek
 MESSIAEN Louange à l’Immortalité de Jésus
Jiří Bárta violoncello, **Terezie Fialová** klavír

ČT **12. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
SÓLO PRO SKLENĚNOU HARMONIKU
 REJCHA Gelegenheitskantate
 CIMAROSA De terra amica
 REJCHA Abschied der Johanna d’Arc von ihrer
 Heimath
 HASSE L’Armonica
Joanna Moskowicz soprán
Christa Schönfeldinger skleněná harmonika
Barbara Maria Willi recitace, cembalo
Brno Rejcha Collegium 2023
Filharmonie Brno, dirigent **Jonathan Cohen**

PÁ **13. 10. 2023**, 19:00, Janáčkovo divadlo
TAK PRAVIL ZARATHUSTRÁ
 SCHUMANN Overture, Scherzo a Finále
 BOLCOM Klavírní koncert č. 2
 MOZART Maurerische Trauermusik
 R. STRAUSS Also sprach Zarathustra
Emanuele Arciuli klavír
Symfonický orchestr rozhlasu MDR Lipsko
 dirigent **Dennis Russell Davies**

NE **15. 10. 2023**, 21:00, Katedrála svatých Petra
 a Pavla, Petrov
NEKLID ISLANDSKÉHO KLIDU
 JÓHANNSSON Virðulegu forsetar
Adam Wiltzie syntezátor, elektronika
 členové **Moravia Brass Band**
 dirigent **Chuhei Iwasaki**

ÚT **17. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
HLEDÁNÍ ZTRACENÉ KRÁSY
 M. BRUNNER Moving Silhouettes
 MARTINAITYTĚ Hledání ztracené krásy...
Trio Bohémo

ST **18. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
**HISTORICKÝ BRAHMS & SOUČASNÝ SIL-
 VESTROV**
 SILVESTROV Kýčovitá hudba, Čtyři kusy, Nostalgie,
 Dva kusy, Visník-1996
 BRAHMS Šest kusů, Tři intermezza, Dvě rapsodie
Alexej Ljubimov klavír

NE **22. 10. 2023**, 19:00, Janáčkovo divadlo
**ZÁVĚREČNÝ KONCERT – PARTNERSKÁ
 POZNAŇ**
 PENDERECKI Tři kusy ve starém slohu, Adagietto,
 Violový koncert
 KAPRÁLOVÁ Suita rustica
 SZYMANOWSKI Houslový koncert č. 2
Milan Paľa viola, housle
Poznaňská filharmonie
 dirigent **Łukasz Borowicz**

NOVÝ SVĚT MORAVSKÉHO PODZIMU

ČT **19. 10. 2023**, 19:00, foyer, nádvoří a půdní
 prostory Besedního domu
MEZI NEBEM A ZEMÍ

PÁ **20. 10. 2023**, 19:00, Divadlo na Orlí
LIDSKÝ HLAS

SO **21. 10. 2023**, 19:00, Besední dům
JANÁČKŮV AKADEMICKÝ ORCHESTR

DOPROVODNÝ PROGRAM

ÚT **3. 10. 2023**, 19:00, CO.LABS, Kounicova 20
PSÍ SVĚT, dětská opera

SO **7. 10. 2023**, 15:00–17:00, Besední dům
KVĚTOVANÝ KŮŇ
 workshop s Aidou Mujačić

PO **9. – ÚT 10. 10. 2023**, FF MU, Arne Nováka 1
**57. MEZINÁRODNÍ HUDEBNĚVĚDNĚ
 KOLOKVIUM BRNO**
 Nové cesty opery

ÚT **10. 10. 2023**, 18:00, Klafé, Klácelova 1a
**LEOŠ JANÁČEK A POZDNÍ OBROZENÍ NA
 MORAVĚ**
 prezentace knihy Miloše Zapletala

ČT **12. 10. 2023**, 17:30, Besední dům
ANTOINE REICHA
 prezentace knihy

SO **14. 10. 2023**, 21:00, Červený kostel
POSLEDNÍ POHANSKÉ OBŘADY

ÚT **17. 10. 2023**, 18:00, Besední dům
**BESEDA SE SKLADATELEM
 MARTINEM BRUNNEREM**

KAREL REINER

Tři písně milostné / Three Love Songs

Starodávná milá, Adio, Kerida (lidová v jazyce ladino)

Listopadové popěvky / November Songs

Listí, Na osice (moravská lidová)

Děšť, Zajdi, zajdi (makedonská lidová)

Draci

Květovaný kůň / The Flowered Horse

Květovaný kůň

Rozvod

Fotograf

Kanon i kanon

Slepičí nadávání a kachní odpověď

Závěr

Hudba k lidové divadelní hře Esther / Incidental music for the folk theatre play Esther

Ach můj milej muži

Čert mi tu radu dal

Ach ouzkosti převeliká

Mordechajova modlitba

Kvílit musím

úpravy Aida Mujačić / arranged by Aida Mujačić

Aida Mujačić zpěv, klavír / voice, piano

dramaturgie projektu / dramaturgy of the project **Pavel Straka**

Skladatel **Karel Reiner** (1910–1979) svým životem a tvorbou reprezentuje 20. století v jeho zákratech, vzestupech i temných místech. Coby představitel avantgardy byl ve 30. letech činný v propagaci čtvrttónového Hábova systému jako komponista, pianista, hudební kritik, etnomuzikolog a také účastník káhirskeho kongresu arabské hudby. Významně zasáhl do hudební podoby Burianova Děčka a vedl hudební přílohu moderního ženského časopisu Eva (zde uveřejňoval písně Bohuslava Martinů nebo Miroslava Ponce, ale i své vlastní). Následně se dostal po okupaci Československa do soukolí tzv. norimberských zákonů, ale jeho životní filozofie spojená se steineriánstvím, levicovými životními hodnotami a pedagogickými akcenty směrem k dětem mu nabídla perspektivu a Terezín, Osvětim a pobočný tábor Dachau-Kaufering přežil.

Válečná zkušenost **Aidy Mujačić** z války Bosně a Hercegovině v letech 1992 až 1995 a její zakotvení v balkánském hudebním prostoru směřuje k pokusu skloubit dvě obdobné životní a hudební zkušenosti do jednoho celku s jednoznačným humanistickým poselstvím lásky a života. Podobně jako Reiner v ghettu Terezín hrála Aida Mujačić na piano ve sklepích před dostřelem armády obléhající její rodnou Tuzlu. Reinerovy melodie propojuje s těmi bosenskými, zvláště s písněmi milostné touhy (zvané *sevdalinka*), které na tomto území sbíral v 90. letech 19. století malíř a etnograf Ludvík Kuba.

Vzniká tak jakýsi trojúhelník osobností propojených časem, prostorem, zkušenostmi a vizemi: Mujačić – Reiner – Kuba. Hudební úprava pro klavír Aidy Mujačić se snaží vytvořit iluzi cimbalu s ohledem na to, že Reiner byl Hábovým žákem a pocházel z východní Moravy a že cimbál je určitým symbolem „moravského Balkánu“, tedy spojnicí mezi Českem a Bosnou a Hercegovinou.

Reiner(kace) v názvu projektu spojuje jméno skladatele Karla Reinera s termínem reinkarnace jako oživení a zpřítomněním jeho díla i životní filozofie v autorské úpravě a interpretaci pro částečně preparovaný klavír.

1. část

Předválečné období spojené s energií života, napojením na poetismus a surrealismus, přesto s hrozcím nacismem, před nímž z Německa do Československa utíkaly houfy uprchlíků, představují úpravy částí dvou Reinerových minicyklů **Tři písně milostné** z roku 1936 a **Listopadové popěvky** z roku 1937, publikované v hudební příloze časopise Eva. Úprava Aidy Mujačić akcentuje radost, přírodní divokost a lásku jako základní emoci, ovšem s hrozbou nacistického vichru.

2. část

Po okupaci Československa začínají platit protizidovská nařízení a tzv. norimberské zákony. Mnozí umělci spojení s Burianovým Děčkem jsou rasově pronásledováni (skladatel Karel Reiner, pomocný režisér a textař Norbert Frýd, skladatel Hans Krása, dirigent Rafael Schächter). Židovské děti nesmějí chodit do veřejných škol, a proto Norbert Frýd v roce 1942 píše *Abecedu květovaného koně*,

pásmo písniček, popěvků a her, zkráceně později nazývané **Květovaný kůň**. Norbert Frýd přišel za okupace o bratra, který byl za účast v komunistickém odboji popraven nacisty. Jeho známým se narodil chlapeček, pojmenovali ho proto po Norově bratrovi Jan a jako dárek dostali od něj hadrovou hračku květovaného koně, nedokonalou, ale o to živější. Pásmo zhudebňuje kongeniálně Karel Reiner a oba autoři ho představují v pražských židovských sirotčincích, později po deportaci obou v roce 1943 přímo v terezínském ghettu.

Veselé a nadějeplné melodie zdánlivě ignorují realitu, v níž odcházejí další a další děti se svými rodiči a vychovateli do Terezína. Barvitě texty, vycházející z poetistické linie československé literární avantgardy, obsahují politické narážky a vizi porážky nacismu. Po válce se narodila z druhého Norbertova manželství (první Norbertova žena zemřela v Osvětimi) dcera Žanda. Ta později pobývá mezi australskými původními obyvateli, kteří zažívali podobné příběhy plné nelidskosti a nedostatku lásky, Žanda pokračuje v lidské misi. Cesta navazuje a nekončí.

Aida Mujačić přijímá lyriku předlohy s podprahovou dramaticitostí a jako ústřední melodii akcentuje symbol květovaného koně, věčné naděje a radosti života navzdory snaze zabít. Zároveň vstřebala i sílu archaického nespoutaného bosenského horského koně, který je potomkem divokého tarpana. Hříbata klopytají, ale běží za svým snem.

3. část

Námět biblické knihy Ester zobrazuje starověký pokus o genocidu židovského lidu, kterou chtěl realizovat vysoký úředník Perské říše Haman. Díky královně Ester (židovce se symbolickým perským jménem Hvězda), kterou pověřil její strýc, aby informovala svého manžela krále Ahašvéra, byl nakonec Haman popraven a ke genocidě nedošlo. V terezínském ghettu zpracování námětu v lidovém barokním textu (původně připravovaném k realizaci v Burianově Děčku) v roce 1943 zrežiroval Norbert Frýd a Karel Reiner složil hudbu. Ta se v písemné podobě nedochovala, ale účastníci představení (Jan Fischer, Hana Pravdová, Zdenka Fantlová) si i po letech písně, které za války zpívali, pamatovali. V 90. letech pomohli ženě Karla Reinera Haně (1921–2007), vězněné též v terezínském ghettu, a muzikologovi Milanu Kunovi k rekonstrukci nápěvů. Hudba ke hře **Esther** představuje jakýsi závěr analogický k obecným fázím genocidy (1. označení a quasiprávní šikana, 2. internace, 3. likvidace obětí nebo vzpoura proti ní). Zpracování Aidy Mujačić je spojené s tím, že jako dívka hrála na klavír v bosenském městě Tuzla, které bylo územím uprostřed války, a nejen děti hledaly cestu, jak z válečné reality nějak uprchnout a jak si najít pozitivní cíl pro budoucnost.

Pavel Straka

Aida Mujačić

Zpěvačka a klavíristka **Aida Mujačić** získala klasické školení v rodné Bosně a Hercegovině. Postupně transformovala svůj zájem do oblasti tradiční hudby rodné vlasti, moderního až postmoderního přístupu k worldmusic (kapely Korjen, Džezvica a Fes) a avantgardního nejen freejazzu (kvartet Free-time, Strakův pojiždný cirkus). Jako muzikoložka se zabývá výzkumy Ludvíka Kuby, který mapoval mimo jiné i hudbu bosenského regionu. Aida zpívá sefardské písně, které v roce 1893 nasbíral. Interpretka zohledňuje koncertní prostředí synagog či křesťanských sakrálních staveb, proto vystupuje buď a capella, nebo s vlastním doprovodem na klavír, harmonium, varhany či perkuse.

Pracovala i s verši Emila Juliše pro výročí jeho narození v lounské Galerii Emila Juliše. Kromě hudby se zabývá experimentálním divadlem, je autorkou a režisérkou surrealistického představení *Druhá kůže*. Propojuje různé druhy umění s prostorem a místem, ve kterém se hraje, s důrazem na ekologická a environmentální témata. Posledních šest let působí jako terapeutka.

”

Můj estetický přístup se snaží o to, abych upozornila na kořeny hudby země, z níž pocházím, a zároveň, aby to, co hrají a zpívám, chutnalo jako koření, které může mít různé chutě. Domnívám se, že podstatnější než porozumění jazyku (verbálnímu a sémantickému obsahu) písní, je emocionální propojení posluchačů se mnou a prostorem, ve kterém se koncerty odehrávají.

”

Pavel Straka je dramaturg, producent, hudebník, performer, impresário, kurátor, učitel a výtvarník. Jako muzejní pedagog působí v Památníku Terezi v oblasti vzdělávání o holocaustu, jako kurátor spolupracoval mj. s Židovskou obcí v Teplicích. Inicialoval vznik kapely Květovaný kůň a Strakova pojiždného cirkusu.

In his life and works, the composer **Karel Reiner** (1910–1979) epitomises the 20th century with its twists, upswings and shadowy places. An avant-gardist in the 1930s, he was involved – as composer, pianist, music critic, ethnomusicologist and participant at the 1932 Cairo Congress of Arab Music – in promoting Alois Hába’s quarter-tone system. He exerted a significant influence on the music in EF Burian’s “D” theatre and edited the musical supplement of *Eva*, a modern women’s magazine, in which he published songs by composers including Bohuslav Martinů, Miroslav Ponc and himself. Following the occupation of Czechoslovakia in 1939, he found himself in the wheels of the Nazi machine and its infamous Nuremberg Laws, but fortunately his life philosophy linked with influences from Rudolf Steiner, leftist values and a zeal for educating children gave him hope and he survived Theresienstadt, Auschwitz and the Dachau-Kaufering subcamp.

Aida Mujačić’s experience of the war in Bosnia and Herzegovina in 1992–1995 and her grounding in the music of the Balkans informs this effort to bring two similar life and musical experiences into one whole with an unambiguous humanistic message of love and life. Similarly to Reiner in the Theresienstadt ghetto, Mujačić played the piano in the cellars of her native Tuzla, which was being besieged and shelled. She links Reiner’s melodies with Bosnian ones, in particular the songs of love and longing called *sevdalinka*, which were collected in this area in the 1890s by the Czech painter and ethnographer Ludvík Kuba.

Thus a kind of triangle emerges of three figures linked by time, space, experience and vision: Mujačić – Reiner – Kuba. Aida Mujačić’s piano arrangements seek to create the illusion of a cimbalom, because Reiner came from East Moravia and was a pupil of Hába, and the cimbalom is a symbol of the “Moravian Balkans”, thus providing the connection between Czechia and Bosnia and Herzegovina.

In the “Reiner Reincarnated” project, Reiner, his works and philosophy of life are reincarnated and made present in performances on a prepared piano.

Pavel Straka, translated by Štěpán Kaňa

© Radim Nyl

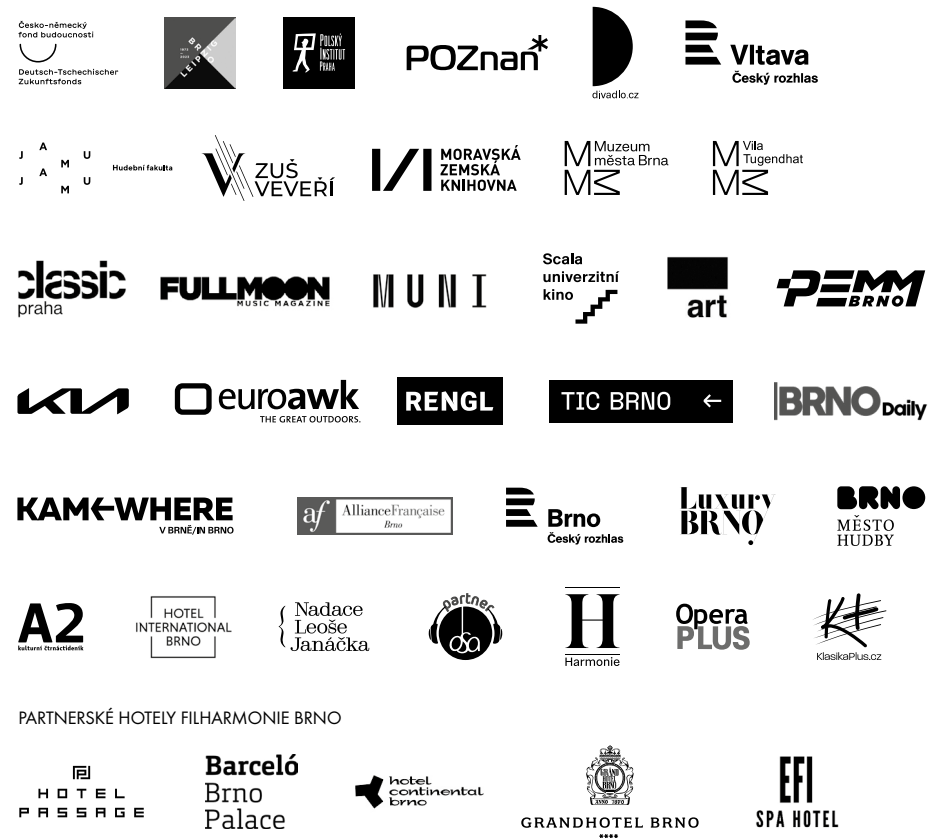
STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO FINANČNĚ PODPORUJE FILHARMONII BRNO, PŘÍSPĚVKOVOU ORGANIZACI

B | R | N | O

FILHARMONII BRNO A FESTIVAL FINANČNĚ PODPORUJÍ

DĚKUJEME ZA PODPORU A SPOLUPRÁCI

Vydala / Published by: Filharmonie Brno

Text / Text by: Pavel Straka

Grafický návrh / Design by: B tým s.r.o.

Grafická úprava, sazba / Typesetting by: Ingrid Králíková

Redakční uzávěrka / Information correct as of: 2. října 2023 / 2 October 2023

Filharmonie Brno, příspěvková organizace / contributory organisation

MHFB Moravský podzim / BIMF Moravian Autumn

Komenského náměstí 534/8, 602 00 Brno, Česká republika / Czech Republic

www.filharmonie-brno.cz

www.moravsky-podzim.cz

+420 539 092 839, lucie.snajdrova@filharmonie-brno.cz

manažerka festivalu / festival manager

+420 539 092 811, predprodej@filharmonie-brno.cz

prodej vstupenek / ticket office

Změna programu vyhrazena. / Programmes are subject to change.

• • •
• • •
**Filharmonie
Brno Philharmonic**

www.moravsky-podzim.cz